

CÂTEVA ASPECTE REFERITOARE LA INFRAȚIUNILE DE TRAFIC DE PERSOANE (ART. 210 COD PENAL), PROXENETISM (ART. 213 COD PENAL) ȘI FOLOSIREA SERVICIILOR UNEI PERSOANE EXPLOATATE (ART. 216 COD PENAL)

SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS (ARTICLE 210 CRIMINAL CODE), PANDERING (ARTICLE 213 CRIMINAL CODE) AND USE OF AN EXPLOITED PERSON'S SERVICES (ARTICLE 216 CRIMINAL COD)

Diana LUCACIU¹

Auditor de justiție

Institutul Național al Magistraturii

ABSTRACT

The present article aims, firstly, to analyse the relationship between the trafficking in human beings and pandering, in the situation in which both crimes are committed against the same individual, in order to conclude whether or not article 38 par. (1) of the Romanian Criminal Code is applicable. Secondly, the author tries to define the notion of „determination” as regulated by article 213 par. (1) of the Romanian Criminal Code in order to emphasize its differences in relation to article 329 of the 1969 Romanian Criminal Code. In the third section the author tries to emphasize several criteria for the application of Decision no. 20/2016 issued by the High Court of Cassation and Justice in a Preliminary Ruling procedure, in the matter of the crime of pandering as regulated by article 213 par. (1) and (3) of the Romanian Criminal Code. The final section of the present article is dedicated to a short analysis regarding the issues raised by the application of article 216 of the Romanian Criminal Code.

Keywords: *trafficking in human beings, pandering, determination, complex offense, unity of circumstance, use of an exploited person's services, instigator, accomplice, aiding and abetting a perpetrator, receipt and sale of stolen goods.*

REZUMAT

Prezentul articol își propune, mai întâi, o succintă analiză a raportului dintre infracțiunea de trafic de persoane și cea de proxenetism, în ipoteza în care subiect pasiv al ambelor fapte este aceeași persoană, pentru a stabili dacă este sau nu posibilă reținerea unui concurs real de infracțiuni într-o astfel de situație. În continuare, autoarea a încercat să ofere o definiție sensului noțiunii de „determinare” din cuprinsul art. 213 alin. (1) C.pen. pentru a evidenția diferențele față de cuprinsul art. 329 C.pen. 1969. A treia secțiune a articolului cuprinde câteva criterii pentru aplicarea Deciziei nr. 20/2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unei probleme de drept, ce are ca obiect infracțiunea de proxenetism în varianta prev. de art. 213 alin. (1) și (3) C.pen. Partea finală a prezentului articol este dedicată unei scurte analize a problemelor ridicate de aplicarea art. 216 C.pen.

Cuvinte cheie: *trafic de persoane, proxenetism, concurs real, unitate de împrejurare, infracțiune complexă, determinare, folosirea serviciilor unei persoane exploatate, formă de vinovăție, autor, complice, instigator, favorizarea făptuitorului, tănuire.*

¹ Autoarea este Auditor de Justiție în cadrul Institutului Național al Magistraturii. E-mail: dianalucaciu94@gmail.com.

CUPRINS

I. Introducere	11
II. Raportul dintre infracțiunea de trafic de persoane (art. 210 C.pen.) și infracțiunea de proxenetism (art. 213 C.pen.)	12
III. Câteva aspecte controversate cu privire la infracțiunea de proxenetism	15
IV. Câteva aspecte controversate în aplicarea art. 216 C.pen.	18
V. Concluzii.....	21

I. INTRODUCERE

Libertatea persoanei, sub toate componentele ei, este una dintre principalele valori ce se impun a fi protejate prin norme penale, dată fiind importanța pe care aptitudinea persoanelor de a decide asupra propriilor acțiuni și inacțiuni o are asupra dezvoltării societății. Datorită acestui fapt, „o legătură de interese indestructibilă se leagă între societate și individ, asigurând echilibrul vieții sociale care, din punctul de vedere al individului, își află expresia în „statutul” său, adică în starea sa de libertate. Negarea sau suprimarea libertăților individuale echivalează cu oprimarea persoanei.”²

Având în vedere aceste aspecte, alegerea legiuitorului de a proteja libertatea persoanelor împotriva fenomenului reprezentat de traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile printr-un capitolul distinct în actualul Cod penal, respectiv Capitolul VII, „Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile”, din Titlul 1 al Părții speciale a Codului, este una firească, aptă să răspundă la nevoia societății de reprimare a faptelor incriminate. Aceste infracțiuni urmăresc protejarea libertății de mișcare, a libertății sexuale, precum și a libertății de alegere a meseriei sau a ocupației pe care persoana o exercită.

În același timp, privite dintr-un alt unghi, aceste infracțiuni protejează persoana împotriva supunerii sale la tratamente degradante, care ar avea aptitudinea să o transforme, în ochii terților, în ceva mai puțin de o ființă, într-un obiect ori într-o persoană inferioară celui care o exploatează sau a celui care beneficiază de serviciile prestate de către victima exploatării. Noțiunea de „tratament degradant” a fost definită de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în cauzele Campbell și Cosans c. Regatului Unit³ ca fiind „un act care produce persoanei în cauză, în ochii altora sau ai săi, o umilire sau o punere într-o situație de inferioritate ori obligarea unei persoane să acționeze contra voinței și conștiinței sale, care să atingă un minimum de gravitate.”⁴ Așadar, prin incriminarea faptelor din art. 210, art. 213 și art. 216 C.pen. legiuitorul a urmărit practic sancționarea tuturor conduitelor prin care o persoană ar putea fi obligată să acționeze contrar voinței sale ori ar fi pusă într-o situație de inferioritate, ca urmare a exploatării sale sexuale, în sensul prev. de art. 182 lit. c) C.pen.

Considerăm că este necesară o analiză atentă a acestor infracțiuni atât datorită consecințelor psihice și fizice pe care le produc asupra victimelor, cât și datorită numărului tot mai ridicat de cazuri cu care organele judiciare se confruntă. De altfel, fenomenul traficului de persoane este unul răspândit la nivelul Uniunii Europene, fiind una din formele emigrației deghizate⁵, iar o reglementare unitară era necesară și deoarece statisticile Europol arată că, în 2014, un procent de 69% dintre persoanele suspectate de comiterea faptei de

² V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, V. Roșca, *Explicațiile teoretice ale Codului penal român*, Vol. III, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969, p. 283.

³ CtEDO Campbell și Cosans c. Regatului Unit, hot. din 25 februarie 1982.

⁴ R. Chiriță, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații*, ediția a II-a, ed. C. H. Beck, București, 2008, p. 60.

⁵ E. Stancu, P. Ciobanu, *Criminalistică. Metodologia criminalistică*, ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 239;

trafic de persoane erau cetățeni români, bulgari, maghiari sau slovaci⁶. De asemenea, în perioada 2010 – 2012, tot la nivelul Uniunii Europene, s-a stabilit că victime ale traficului de persoane au fost, printre alții, mai ales cetățenii români⁷. Așadar, se poate observa că fenomenul traficului de persoane a devenit tot mai răspândit, iar consecințele pe care le produc asupra persoanelor exploatate impune un răspuns ferm din partea organelor judiciare în sensul combaterii acestei forme de criminalitate organizată.

II. RAPORTUL DINTRE INFRAȚIUNEA DE TRAFIC DE PERSOANE (ART. 210 C.PEN.) ȘI INFRAȚIUNEA DE PROXENETISM (ART. 213 C.PEN.)

Sub aspect istoric, în Codul penal 1969 doar **infraținea de proxenetism** se regăsea, aceasta fiind preluată din Codul penal de la 1936, iar traficul de persoane în scopul practicării prostituției era o formă agravată a infrațunii de proxenetism. Abia în 2001, ca răspuns la fenomenul tot mai răspândit al traficului de persoane, a fost adoptată Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, lege prin care **infraținea de trafic de persoane** a căpătat un contur propriu, distinct de fapta de proxenetism, prin art. 12 din actul normativ menționat.

Ca urmare a adoptării Legii nr. 678/2001 s-au ivit în practică numeroase situații în care s-a pus problema reținerii unui eventual concurs de infrațuni între cele două fapte în ipoteza în care victima este traficată în scopul obligării la practicarea prostituției, iar odată ajunsă la locul de destinație este forțată să practice prostituția **de către aceleași persoane**. Se va reține un concurs de infrațuni între incriminarea din legea specială și art. 329 C.pen. anterior sau doar fapta de trafic de persoane?

Prin **Recursul în interesul legii nr. 16/2007**⁸, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că: „în aplicarea dispozițiilor incriminatorii ale art. 329 din Codul penal și ale art. 12 și 13 din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, stabilește: distincția dintre infraținea de trafic de persoane prevăzută de art. 12 și, respectiv, art. 13 din Legea nr. 678/2001 și cea de proxenetism prevăzută de art. 329 alin. 1 din Codul penal este dată de obiectul juridic generic diferit al celor două incriminări, respectiv de valoarea socială diferită, protejată de legiuitor prin textele incriminatorii ale celor două legi: în cazul infrațunilor prevăzute de Legea nr. 678/2001 aceasta fiind apărarea dreptului la libertatea de voință și acțiune a persoanei, iar în cazul infrațunii de proxenetism prevăzute de art. 329 din Codul penal, apărarea bunelor moravuri în relațiile de conviețuire socială și de asigurare licită a mijloacelor de existență. (...). În cazul în care o persoană, fără a întrebuița constrângerea, recrutează persoane majore pentru prostituție ori trafichează persoane majore în acest scop, fapta întrunește elementele constitutive ale infrațunii de proxenetism, prevăzută de art. 329 alin. 2 tezele I și II din Codul penal. În situația unor acte de recrutare, transportare, transferare, cazare sau primire a unei persoane, prin amenințare, violență, răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau prin alte forme de constrângere ori profitând de imposibilitatea acelei persoane de a-și exprima voința sau prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane, fapta întrunește elementele constitutive ale infrațunii de trafic de persoane, prevăzută de art. 12 din Legea nr. 678/2001.”

Sub imperiul reglementării actuale, **ambele infrațuni se regăsesc în Codul penal**, în titlul dedicat infrațunilor contra persoanei, motiv pentru care apreciem că Recursul în interesul legii nr. 16/2007 își păstrează doar în parte aplicabilitatea în prezent.

⁶ Conform Europol, *Situation Report: Trafficking in human beings in the EU*, Haga, 2016, disponibil la: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/situational_report_trafficking_in_human_beings-europol.pdf, consultat la data de 27.01.2019, ora 16:16, p. 13.

⁷ *Idem*, p. 20.

⁸ Decizia nr. 16 din 19 martie 2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 542 din 17 iulie 2008.

În primul rând, având în vedere că ambele infracțiuni se regăsesc, așa cum am precizat, în Titlul I din Codul penal, dedicat infracțiunilor contra persoanei, se poate afirma că atât infracțiunea de trafic de persoane, prev. de art. 210 C.pen., cât și cea de proxenetism, prev. de art. 213 C.pen. sunt infracțiuni prin care se urmărește **protejarea libertății persoanei** în sens larg, fiecare dintre cele două ocrotind o anumită componentă a acestei valori sociale. Astfel, în timp ce art. 210 C.pen. protejează libertatea de mișcare a persoanei, art. 213 C.pen. ocrotește libertatea sexuală a victimei, libertatea de a dispune de propriul corp așa cum dorește și, eventual, în subsidiar, ocrotește și bunele moravuri. Datorită acestui fapt, apreciem că, sub acest aspect, Decizia nr. 16/2007 pronunțată în recurs în interesul legii nu mai este valabilă.

În continuare, drept consecință a celor afirmate, în cazul ambelor infracțiuni considerăm că **subiectul pasiv principal** este **persoana fizică**, victimă a traficului și obligată ulterior să se prostitueze. Nu putem fi de acord cu opinia conform căreia în cazul întregului art. 213 C.pen. subiectul pasiv principal este statul⁹. În doctrină, subiectul pasiv a fost definit ca fiind „persoana titulară a valorii sociale care constituie obiectul juridic al infracțiunii.”¹⁰ Având în vedere că, așa cum am arătat, art. 213 C.pen. protejează libertatea persoanei de a dispune de propriul corp după cum dorește, în mod evident persoana înspre care se îndreaptă acțiunea de determinare sau înlesnire ori constrângere la practicarea prostituției este subiectul pasiv. În ceea ce privește modalitățile alternative de comitere a faptei prev. de art. 213 alin. (1) teza întâi C.pen., apreciem că este îngădită libertatea persoanei deoarece se profită, în realitate, de situația vulnerabilă¹¹ a victimei, cauzată de sărăcie, lipsa de educație, precum și de lipsa unui venit stabil. Deși este discutabil dacă se poate afirma cu certitudine că subiectul pasiv este persoana care se prostituează benevol în cazul art. 213 alin. (1) teza a doua C.pen., în ipotezele prevăzute de art. 213 alin. (2) – (3) C.pen. fapta de constrângere în scopul practicării prostituției face ca victima să nu mai aibă libertatea de alegere și deci să fie subiectul pasiv al infracțiunii¹². Așadar, și sub acest aspect, al valorii sociale ocrotite, situația este diferită sub imperiul actualului Cod penal, motiv pentru care Decizia nr. 16/2007 pronunțată în recurs în interesul legii nu își păstrează valabilitate. Datorită acestui fapt problema concursului de infracțiuni între art. 210 alin. (1) lit. a) C.pen. și art. 213 alin. (2) C.pen. în ipoteza descrisă la începutul secțiunii se impune a fi analizată din nou.

În ceea ce privește raportul cu infracțiunea de proxenetism, în ipoteza în care **traficantul** este și cel care **determină victima să practice prostituția**, instanțele judecătorești sunt ezitante în a reține un concurs de infracțiuni între fapta prevăzută de art. 210 C.pen. și cea prevăzută de art. 213 C.pen., considerându-se că fapta de traficare o absoarbe pe cea de proxenetism ori că își păstrează aplicabilitatea Recursul în interesul legii nr. 16/2007. Spre exemplu, prin sentința penală nr. 536/27.11.2017¹³ pronunțată de Tribunalul Timișoara, rămasă definitivă prin decizia nr. 381/2018 a Curții de Apel Timișoara¹⁴ inculpatul a fost condamnat pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de persoane, faptă prev. de art. 210 alin. (1) lit. a) C.pen., reținându-se că acesta a recrutat mai multe persoane pe care le-a indus în eroare promițându-le un loc de muncă în Irlanda, iar odată ce acestea au ajuns la Dublin, prin exercitarea de amenințări și acte de violență, le-a determinat să practice prostituția, persoanele vătămate desfășurând această activitate sub supravegherea strictă inculpatului.

În ceea ce ne privește, apreciem că soluția corectă este cea a **concurșului real** de infracțiuni între cele două fapte, iar nu reținerea exclusivă a infracțiunii de trafic de persoane, pentru motivele ce vor fi expuse în

⁹ Al. Boroș, *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal, ediția a II-a, revizuită și adăugită*, ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 139.

¹⁰ F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea generală, Vol. I*, ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 278;

¹¹ În același sens a se vedea V. Cioclei, *Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanelor și infracțiuni contra patrimoniului*, ed. C. H. Beck, București, 2016, p. 164.

¹² În același sens a se vedea T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader, V. Brutaru, C. Duvac, I. Ifrim, D. I. Lămășanu, I. Pascu, M. Safta, C. Sima, I. Vasiliu, *Explicațiile noului Cod penal, Vol. III*, ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 159.

¹³ Disponibilă pe www.rolii.ro.

¹⁴ Disponibilă pe www.rolii.ro.

continuare.

În primul rând, din analiza reglementării cuprinse în art. 210 C.pen. se poate observa că activitatea participanților este condiționată de **existența scopului exploatării ulterioare** a persoanelor traficate. Așadar, „infracțiunea de trafic de persoane este o infracțiune-mijloc, prin care se înlesnește exploatarea ulterioară a persoanei.”¹⁵ Cu alte cuvinte, prin fapta de traficare se urmărește punerea victimei traficului în situația de a fi exploatăată ulterior, pentru a se obține sume de bani din această activitate. Infracțiunea de trafic de persoane în sine, deși este condiționată de scopul exploatării ulterioare a victimei, **nu impune realizarea efectivă a scopului** pentru reținerea sa, neacoperind deci conduitele ulterioare prin care victima este exploatăată în una dintre formele prevăzute de art. 182 C.pen. În doctrină s-a afirmat că „exploatarea, cerută doar ca scop special urmărit de făptuitor, face ca infracțiunea de trafic de persoane să fie autonomă în raport cu faptele de exploatare efectivă, ce pot fi sancționate penal suplimentar față de sancțiunea pentru traficul de persoane.”¹⁶ Orice conduită ulterioară prin care victima este exploatăată generează cel puțin un **concurs de infracțiuni**. În cazul infracțiunii de proxenetism, orice conduită prin care victima traficului de persoane este determinată de către traficant la practicarea prostituției naște un concurs de infracțiuni între art. 210 C.pen. și art. 213 C.pen.

În același sens s-a afirmat „că varianta normativă a constrângerii la prostituție excede sfera infracțiunii de trafic de persoane, realizând elementele constitutive ale infracțiunii de proxenetism. Așa cum am arătat la infracțiunile de trafic de persoane și trafic de minori, aceste infracțiuni constituie o activitate pregătitoare exploatării persoanei, dacă această exploatare se realizează (inclusiv în forma exploatării sexuale, caracteristică infracțiunii de proxenetism), va exista concurs de infracțiuni între traficul de persoane sau de minori și infracțiunea care se realizează prin exploatarea persoanei (în cazul exploatării sexuale, proxenetismul).”¹⁷

În al doilea rând, prin compararea normelor de incriminare din art. 210 alin. (1) lit. a) C.pen. și din art. 213 alin. (2) C.pen. se poate observa că legiuitorul a înțeles să sancționeze **două conduite diferite** prin care victima este constrânsă să facă ceva. Astfel, în cazul art. 210 alin. (1) lit. a) C.pen. victima este constrânsă, prin actele de violență, să părăsească locul în care află și să se deplaseze într-o altă localitate sau chiar într-o altă țară. Odată ajunsă acolo, victima este constrânsă din nou, prin **alte acte de violență** să practice prostituția, în sensul prev. de art. 213 alin. (4) C.pen. Așadar, pentru ipoteza în care victima este, **mai întâi**, forțată prin acte de violență, de amenințare, de șantaj, etc. (prin orice acte de constrângere) să părăsească locul în care se află și să se deplaseze într-un alt loc, **iar apoi** este obligată la practicarea prostituției prin alte acte de violență, de amenințare, de șantaj, etc. (alte acte de constrângere) din partea **aceleiași persoane** soluția concursului de infracțiuni este soluția firească.

Legătura dintre prima faptă de constrângere, ce intră în structura traficului de persoane, și cea de-a doua, ce reprezintă un element constitutiv al infracțiunii de proxenetism în varianta prev. de art. 213 alin. (2) C.pen. este dată de scopul pentru care se realizează traficul de persoane, anume acela al exploatării lor ulterioare, dar acest scop nu este suficient pentru a infirma soluția concursului de infracțiuni în ipoteza descrisă. În plus, soluția concursului de infracțiuni este justificată indiferent de forma de participare a inculpatului la comiterea celor două infracțiuni. Astfel, de exemplu, persoana care recrutează victima prin constrângere în scopul exploatării acesteia (deci este autorul faptei de trafic de persoane) s-ar putea să nu fie și cea care constrânge victima la practicarea prostituției, dar datorită faptului că traficul de persoane are ca scop exploatarea ei ulterioară (acesta fiind unul dintre elementele constitutive ale infracțiunii de trafic de persoane), autorul faptei prevăzute de art. 210 alin. (1) lit. a) C.pen. este și complice la infracțiunea ulterioară de proxenetism.

¹⁵ S. Bogdan, D. A. Șerban, *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei și contra înfăptuirii justiției*, ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 210.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Al. Boroi, *op.cit.*, p. 141-142.

Pentru toate argumentele expuse anterior nu putem fi de acord cu opinia exprimată în doctrină în sensul absorbției infracțiunii de proxenetism în cea de trafic de persoane, în ipoteza în care fapta se realizează prin constrângere. Astfel, s-a afirmat că „în ipoteza de la alin. (2), când fapta se realizează prin constrângere, există proxenetism, dacă nu se realizează și una din modalitățile elementului material de la trafic (recrutare, transport etc.). În cazul în care se realizează și una din aceste modalități, fapta va reprezenta trafic de persoane, proxenetismul fiind absorbit în această infracțiune. Soluția se impune deoarece constrângerea echivalează cu obligarea la prostituție și, astfel, condiția exploatării se realizează.”¹⁸

Așa cum am arătat, considerăm că este vorba despre **două acțiuni de constrângere diferite**, ce urmăresc **două rezultate diferite**, deplasarea victimei, respectiv exploatarea sa sexuală ulterioară, motiv pentru care apreciem că se impune reținerea unui concurs real de infracțiuni între fapta prev. de art. 210 alin. (1) lit. a) C.pen. și fapta prev. de art. 213 alin. (2) C.pen.

III. CÂTEVA ASPECTE CONTROVERSATE CU PRIVIRE LA INFRACTIUNEA DE PROXENETISM

1. Sensul noțiunii „determinare” din cuprinsul art. 213 alin. (1) C.pen.

Codul penal 1969, în art. 329, conținea incriminarea faptei de proxenetism, specificând că este infracțiunea fapta de a **îndemna** o persoană la practicarea prostituției. Sub imperiul fostei reglementări s-a apreciat că îndemnul la prostituție presupune „incitarea, trezirea interesului unei persoane pentru ca aceasta să practice prostituția, încurajarea acesteia în a-și învinge ezitățile și a se hotărî la practicarea prostituției.”¹⁹

Prin noul Cod penal a fost menținută incriminarea proxenetismului, în art. 213 C.pen., structura acestuia suferind totuși unele modificări și sub aspectul laturii obiective. Astfel, termenul de „**îndemnare**” a fost înlocuit cu cel de „**determinare**”, „ceea ce înseamnă o acțiune mai precisă și mai restrânsă.”²⁰

Cu toate acestea, sensul noțiunii nu este încă stabilit clar, motiv pentru care apreciem ca fiind utile următoarele precizări. În primul rând, pentru a se reține infracțiunea de proxenetism în varianta determinării la practicarea prostituției este necesar ca prostituata să nu desfășoare și nici să nu aibă intenția de a desfășura activitățile descrise în art. 213 alin. (4) C.pen. la momentul la care intervine activitatea de convingere din partea autorului faptei prev. de art. 213 alin. (1) C.pen. Astfel, prin **activitatea de convingere** autorul faptei prev. de art. 213 alin. (1) C.pen. îi prezintă viitoarei prostituate argumente pentru care ar trebui să practice prostituția, argumente ce trebuie să fie suficient de ample și convingătoare pentru ca victima să ia decizia în sensul dorit de autorul faptei prev. de art. 213 alin. (1) C.pen. Aceste argumente, pentru a se putea reține fapta prev. de art. 213 alin. (1) C.pen., trebuie să fie suficient de puternice încât persoana să ia din proprie inițiativă decizia de a practica prostituția. Așadar, activitatea de determinare **exclude** orice formă de **constrângere**, însă nu exclude și posibilitatea ca autorul determinării, pentru a fi mai convingător, să-i ofere persoanei o sumă de bani pentru ca aceasta să practice prostituția.

În al doilea rând, o altă problemă ridicată de doctrină a fost aceea de a stabili dacă, pentru reținerea infracțiunii de proxenetism în varianta determinării la practicarea prostituției, este necesar ca persoana determinată să se prostitueze sau nu ca urmare a acțiunii autorului. S-a exprimat în literatura de specialitate opinia conform căreia „simpla determinare este suficientă pentru existența infracțiunii”²¹, nefiind deci necesare acte ulterioare, specifice prostituției.

¹⁸ V. Cioclei, *op.cit.*, p. 167.

¹⁹ V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, V. Roșca, *Explicațiile teoretice ale Codului penal român*, Vol. IV, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969, p. 737.

²⁰ M. Udrioiu, *Drept penal. Partea specială, Noul Cod penal*, ed. C.H.Beck, București, 2014, p. 138.

²¹ T. Toader, M. Safta în G. Antoniu, T. Toader, V. Brutaru, C. Duvac, I. Ifrim, D. I. Lămășanu, I. Pascu, M. Safta, C. Sima, I. Vasii, *op.cit.*, Vol. III, ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 160.

Nu putem fi de acord cu această opinie deoarece simpla expunere a unor argumente, care, în realitate, nu se dovedesc a fi suficient de convingătoare pentru ca persoana să se prostitueze nu prezintă un grad de pericol suficient de ridicat încât să justifice o sancțiune de natură penală, mai ales că, în această ipoteză, exprimarea unor idei nu lezează valorile sociale ocrotite²² prin incriminarea cuprinsă în art. 213 alin. (1) C.pen. Cu alte cuvinte, dacă ar fi sancționată penal orice formă de expunere a unor argumente în favoarea prostituției, chiar insuficiente pentru a determina interlocutorul să se prostitueze, s-ar ajunge în situația în care, în realitate, ar fi sancționată penal libertatea de exprimare a persoanei, aspect ce contravine art. 10 par. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Datorită acestui fapt, considerăm că în ipoteza în care autorul faptei de determinare nu convinge persoana să treacă la comiterea actelor specifice prostituției suntem în prezența unei **tentative nesancționate penal**, dat fiind că fapta prev. de art. 213 alin. (1) C.pen. nu este incriminată în formă tentată.

În plus, în absența actelor specifice prostituției, este relativ imposibil de probat, dincolo de orice îndoială rezonabilă, săvârșirea infracțiunii de proxenetism în varianta determinării la practicarea prostituției. Astfel, în absența unor acte efective dintre cele prev. de art. 213 alin. (4) C.pen., nu se poate stabili dincolo de orice îndoială rezonabilă că argumentele expuse de pretinsul autor al determinării au fost suficient de convingătoare pentru ca persoana să se prostitueze. Chiar dacă ar exista și alte persoane de față la momentul expunerii argumentelor în sensul practicării prostituției, în absența actelor efective de prostituție nu se poate stabili că **persoana în cauză** a fost convinsă să practice prostituția, fiind irelevant faptul că alte persoane ar fi fost convinse de acele argumente să se prostitueze. Mai mult, în doctrină s-a afirmat că determinarea „presupune adoptarea de către persoana determinată a hotărârii de a practica prostituția și trecerea la executarea unor acte de practicare a prostituției.”²³

Pentru toate argumentele expuse, apreciem că noțiunea de „determinare”, folosită de legiuitor în cuprinsul art. 213 alin. (1) C.pen., implică convingerea persoanei să se prostitueze, convingere ce este **imediat** urmată de practicarea efectivă a prostituției deoarece, așa cum am arătat, în absența desfășurării activității prev. de art. 213 alin. (4) C.pen. nu se poate afirma, dincolo de orice îndoială rezonabilă, că argumentele autorului pretensei fapte de proxenetism au fost suficient de convingătoare pentru a determina persoana. În plus, în ipoteza în care între acțiunea de determinare și cea de practicare a prostituției de către victimă trece un interval de timp mai îndelungat va fi mai dificil de probat că acțiunea de determinare reprezintă cauza practicării prostituției de către victimă, existând un dubiu cu privire la acest aspect. Așadar, suntem de acord cu opinia exprimată în doctrină, conform căreia noțiunea de „determinare” „sugerează succesul activității de îndemn.”²⁴

În continuare, Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat, în Decizia nr. 5/2016²⁵, că „determinarea la practicarea prostituției trebuie să vizeze o activitate de tipul celei descrise în conținutul normei de incriminare, astfel cum este definită la art. 213 alin. (4) din Codul penal.” Astfel, deși prin Decizia nr. 5/2016 s-a respins cererea de pronunțare a unei hotărâri prealabile, este totuși obligatoriu de observat că pentru a circumscrie

²² Obiectul juridic al acestei infracțiuni îl reprezintă „libertatea persoanei, iar titularul acesteia este chiar persoana „exploatăată”, care devine astfel subiect pasiv al infracțiunii.” – Decizia nr. 20/2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unei probleme de drept, publicată în M. Of. nr. 927 din 17 noiembrie 2016; în același sens, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 874 din 15 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 170 din 7 martie 2016, a arătat că „Pornind de la grupul de infracțiuni în cadrul căruia a fost inclusă fapta de proxenetism în noul Cod penal, obiectul juridic principal al acestei infracțiuni constă în relațiile sociale referitoare la atributele fundamentale ale persoanei, relații care presupun procurarea mijloacelor de existență prin muncă, în condiții de respect pentru regulile de morală și de asigurare a demnității umane, cu excluderea oricăror acte de dobândire a unor foloase patrimoniale din practicarea prostituției de către o altă persoană”.

²³ V. Dobrinou, N. Neagu, *Drept penal. Partea specială*, ed Universul Juridic, București, 2014, p. 129;

²⁴ S. Bogdan, D. A. Șerban, G. Zlati, *Noul Cod penal. Partea specială. Perspectiva clujeană*, ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 139.

²⁵ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 183 din 11 martie 2016.

sensul noțiunii de „determinare” trebuie avut în vedere faptul că activitatea de convingere trebuie să vizeze întreținerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obținerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul. Așadar, în absența oricăruia dintre aceste două elemente, respectiv acte sexuale cu persoane diferite și scopul obținerii de foloase patrimoniale, activitatea de convingere a unei persoane nu poate fi considerată determinare la practicarea prostituției.

2. Câteva aspecte referitoare la aplicarea Deciziei nr. 20/2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unei probleme de drept

Prin Decizia nr. 20/2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unei probleme de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că „în cazul în care infracțiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării **prostituției**, se săvârșește asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore și minore, în „aceeași împrejurare”, se va reține o singură infracțiune de proxenetism, prevăzută de art. 213 alin. (1) și (3) din Codul penal, în formă simplă. Ori de câte ori infracțiunea de proxenetism, în varianta înlesnirii practicării prostituției, se săvârșește asupra a două sau mai multe persoane vătămate majore și/sau minore, fără legătură între ele, se va reține un concurs de infracțiuni, prevăzut de art. 213 alin. (1), art. 213 alin. (3) sau art. 213 alin. (1) și (3) din Codul penal, după caz, cu reținerea dispozițiilor art. 38 alin. (1) din Codul penal.”

De asemenea, în considerentele Deciziei Înalta Curte a precizat că „nu se poate reține o infracțiune unică de proxenetism în toate cazurile în care o persoană săvârșește acte de executare tipice acestei infracțiuni față de mai multe persoane, ci doar atunci când există o anumită legătură între acestea, dată de timpul, locul, modalitățile concrete de săvârșire etc. Astfel, deși în cazurile analizate mai sus s-a reținut că există o infracțiune unică de proxenetism, chiar dacă sunt mai multe persoane vătămate, nu se vorbește de o infracțiune unică continuată, ci de o infracțiune unică complexă.”

Așadar, din cele enunțate mai sus, se poate observa că se va reține **o singură infracțiune** de proxenetism în formă simplă, indiferent de numărul victimelor cărora li se înlesnește practicarea prostituției și indiferent dacă sunt majore și minore, dacă actele de înlesnire au loc în **aceeași unitate de împrejurare**. În concluzie, se va reține o singură infracțiune de proxenetism în formă simplă deoarece, în realitate, este vorba de o infracțiune complexă, fiind o reglementare similară cu cea prev. de art. 189 alin. (1) lit. f) C.pen.

Cu toate acestea, în aplicarea Deciziei nr. 20/2016 s-a ridicat problema de a ști în ce condiții există unitatea de împrejurare ce permite reținerea unei singure infracțiuni complexe de proxenetism.

Sub imperiul Codului penal din 1969, plenul Tribunalului Suprem, în decizia de îndrumare nr. 4 din 28 mai 1970, a stabilit că infracțiunea de omor asupra două sau mai multe persoane „poate fi săvârșită deodată și printr-o acțiune unică, sau chiar succesiv și prin acțiuni diferite, dar în aceeași împrejurare sau cu aceeași ocazie.”²⁶ Deși decizia citată vizează infracțiunea de omor asupra două sau mai multe persoane, considerăm că, dat fiind caracterul similar al reglementării cuprinse în art. 213 alin. (1) C.pen., concluzia poate fi extinsă și asupra infracțiunii de proxenetism în variantele prev. de art. 213 alin. (1) și alin. (3) din C.pen. Așadar, apreciem că sintagma „unitate de împrejurare” este sinonimă cu „**aceeași ocazie**”. Datorită acestui fapt, primul criteriu ce trebuie verificat pentru a se reține existența unei infracțiuni complexe de proxenetism este cel al unității de ocazie. Cu alte cuvinte, pentru ca fapta să reprezinte o singură infracțiune de proxenetism în formă simplă este necesar ca autorul faptei să înlesnească practicarea prostituției de către două sau mai multe persoane cu aceeași ocazie. Această unică ocazie implică o **unitate spațio-temporală**, ce trebuie să existe la momentul înlesnirii practicării prostituției. Spre exemplu, dacă autorul proxenetismului înlesnește practicarea prostituției a

²⁶ Decizia de îndrumare a Tribunalului Suprem nr. 4 din 28 mai 1970, astfel cum este citată în O. A. Stoica, *Drept penal. Partea specială*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 74.

două persoane împreună, prin punerea la dispoziția acestora a unui apartament, în aceeași perioadă de timp, există această unitate de împrejurare.

De asemenea, în exemplul de mai sus va exista o singură infracțiune simplă de proxenetism în măsura în care autorul faptei a avut, de la începutul activității infracționale ce vizează ambele persoane, **reprezentarea** că facilitează desfășurarea prostituției de către acestea două. Așadar, un alt criteriu de care depinde calificarea faptei ca fiind o infracțiune de proxenetism în formă simplă, deși este comisă asupra două sau mai multe persoane, este **unicitatea rezoluției infracționale a autorului**. În același sens, în literatura de specialitate s-a arătat că specificul laturii subiective a infracțiunii complexe constă în faptul că „există, de regulă, o singură rezoluție, însă cu un conținut mai bogat decât în cazul celorlalte infracțiuni, deoarece infractorul are în reprezentare urmările imediate multiple care se răsfrâng asupra unor obiecte juridice diferite și urmărește sau acceptă aceste urmări.”²⁷ Așadar, pentru reținerea existenței unității de împrejurare la care se referă Decizia nr. 20/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție trebuie ca autorul infracțiunii de proxenetism să fi acționat în baza unei unice rezoluții infracționale, în detrimentul a două sau mai multe persoane vătămate.

Având în vedere condițiile existenței unei unități spațio-temporale și a unei unice rezoluții infracționale a autorului, apreciem că este evident că victimele proxenetismului vor ști că se înlesnește practicarea prostituției de către ele împreună în măsura în care aceste două condiții sunt întrunite. În ipoteza în care victimele nu știu una de alta, deci nu practică împreună prostituția²⁸, nu va mai fi îndeplinită condiția unității spațio-temporale, ce permite reținerea infracțiunii de proxenetism în formă simplă. Astfel, deși nu se reține ca o condiție a existenței infracțiunii complexe **poziția subiectivă a victimelor**, în situația supusă analizei toate victimele proxenetismului trebuie să aibă aceeași reprezentare asupra motivelor pentru care se află în acel loc, respectiv pentru care desfășoară activități specifice prostituției. Așadar, împrejurarea că victimele știu una de alta se conturează ca un **mijloc de probă** pentru demonstrarea existenței unității spațio-temporale, condiție a infracțiunii complexe. Practic, din declarațiile coroborate ale victimelor se poate revela, indirect, poziția subiectivă a autorului față de fapta comisă, iar din acest aspect ar putea rezulta caracterul complex al infracțiunii sau lipsa sa.

IV. CÂTEVA ASPECTE CONTROVERSATE ÎN APLICAREA ART. 216 C.PEN

1. Forma de vinovăție

În primul rând, din analiza textului art. 216 C.pen., se poate afirma că fapta de **folosire a serviciilor unei persoane exploatate** se poate comite atât cu **intenție directă**, cât și cu **intenție indirectă**, dat fiind că reținerea acestei infracțiuni în sarcina „beneficiarului” serviciilor prevăzute de art. 182 C.pen. este condiționată de cerința ca acesta **să știe** că persoanele care le prestează sunt victime ale traficului de persoane. Astfel, în ceea ce privește serviciile prevăzute de art. 182 lit. c) C.pen., pentru a se reține fapta prevăzută de art. 216 C.pen. este necesar ca autorul să știe că persoana cu care întreține orice act de natură sexuală este victima exploatării sexuale. În mod evident, urmarea dorită de beneficiarul serviciilor nu va fi lezarea libertății sexuale a victimei infracțiunii de trafic de persoane și nici tratarea sa în mod degradant, ci satisfacerea propriilor nevoi sexuale printr-o metodă facilă, respectiv prin apelarea la serviciile unei astfel de persoane²⁹. În această

²⁷ C. Duvac în G. Antoniu, T. Toader, C. Bulai, B. N. Bulai, C. Duvac, I. Griga, I. Ifrim, G. Ivan, C. Mitrache, I. Molnar, I. Pascu, V. Pașca, O. Predescu, *Explicațiile noului Cod penal, vol. I*, ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 390.

²⁸ Condiția ca cele două persoane să practice împreună prostituția nu implică neapărat, totuși, un loc unic unde își desfășoară activitatea. Astfel, cele două pot practica prostituția în locații diferite, cu condiția ca acțiunea de înlesnire să fi avut loc în același timp și în același loc pentru ambele. Cu alte cuvinte, se va reține unitatea de împrejurare spațio-temporală în măsura în care s-a înlesnit practicarea prostituției de către acestea deodată, de către aceeași persoană (spre exemplu, prin punerea la dispoziția lor a unui automobil cu care să se deplaseze în locațiile în care își desfășoară activitatea) deoarece textul art. 213 alin. (1) C.pen. sancționează înlesnirea, iar nu practicarea efectivă a prostituției.

²⁹ În doctrină s-a arătat, cu referire la infracțiunile contra libertății sexuale, că urmarea dorită de autorul unei infracțiuni de

ipoteză folosirea serviciilor persoanei exploatate apare ca un mod pentru atingerea scopului indicat anterior, aspect ce nu este de natură să afecteze forma de vinovăție a autorului faptei prev. de art. 216 C.pen. În același sens s-a arătat în doctrină că „suntem în prezența unei intenții directe nu doar atunci când urmarea produsă reprezintă chiar scopul urmărit de făptuitor, ci și atunci când această urmare apare ca un mijloc necesar pentru realizarea scopului propus.”³⁰ Cu alte cuvinte, dat fiind că persoana care se prostituează este victima traficului de persoane, autorul nu poate să își satisfacă propriile nevoi sexuale beneficiind de serviciile victimei fără să aducă atingere libertății sexuale a acesteia deoarece el cunoaște faptul că ea este victima traficului de persoane.

În continuare, având în vedere că norma de trimitere din structura art. 216 C.pen. este art. 182 C.pen., iar nu art. 213 alin. (4) C.pen., nu este necesar ca beneficiarul să achite o sumă de bani contra serviciilor prestate, fiind posibil ca acestea să fie efectuate **contra altor avantaje**³¹ patrimoniale sau nepatrimoniale. Ceea ce este esențial pentru reținerea infracțiunii de folosire a serviciilor unei persoane exploatate este ca beneficiarul să știe că subiectul pasiv este victima exploatării, aspect ce **poate fi probat** mai ales prin remiterea unei sume de bani unei terțe persoane care exercită controlul asupra persoanei exploatate ori din contactarea unei terțe persoane în vederea obținerii serviciilor prevăzute de art. 182 lit. c) C.pen. din partea victimei traficului de persoane. De altfel, într-o decizie³² din 2017, Curtea de Apel Craiova a arătat, în ceea ce privește latura subiectivă a infracțiunii prev. de art. 216 C.pen., că aceasta rezultă din întreg contextul în care a avut loc exploatarea victimelor traficului de persoane. Astfel, Curtea de Apel Craiova a arătat: „cât privește împrejurarea că inculpatul nu ar fi cunoscut faptul că victimele minore sunt exploatate de către un alt inculpat, Curtea remarcă faptul că în declarațiile date la procuror acesta precizează că a aflat că cel de-al doilea inculpat are minore pe care le **obligă** să se prostitueze, și, în raport de această declarație dar și de contextul în care faptele au fost săvârșite (s-au întreținut raporturi sexuale la domiciliul unui major contra unor sume modice cu persoane a căror vârstă era ușor de dedus în condițiile în care aveau mai puțin de 15 ani, mai multe persoane recurgând la serviciile aceluiași părți vătămate) este exclus ca acesta să nu fi cunoscut situația persoanelor cu care a întreținut raporturi intime. Este de menționat faptul că existența unor dubii nu echivalează cu eroarea de fapt, atitudinea inculpatului fiind una de dezinteres față de situația reală a victimelor minore, deși informații existau și îi erau disponibile.” Cu privire la un alt inculpat, Curtea de Apel Craiova a arătat, prin aceeași decizie, că „în condițiile în care la data faptelor victima era minoră cu vârsta puțin peste 14 ani, având o dezvoltare fizică corespunzătoare acestei vârste, iar raporturile sexuale s-au întreținut contra unei sume de bani modice (...), chiar la domiciliul persoanei care o exploata nu se poate susține că inculpatul (...) nu a cunoscut situația victimei, ci, în cel mai bun caz că această situație i-a fost indiferentă, aspect care nu echivalează cu eroarea de fapt.”

Așadar, din aceste două pasaje din decizia citată rezultă cum poate fi probat, dincolo de orice îndoială rezonabilă, faptul că beneficiarul, terț față de infracțiunea de trafic de persoane, știe că utilizează serviciile unei persoane exploatate. De asemenea, astfel cum rezultă și din motivarea Curții citată anterior, subiectul activ al faptei prev. de art. 216 C.pen. nu este și participant la infracțiunea de trafic de persoane, ci este terț de aceasta.

viol, spre exemplu, nu este lezarea libertății sexuale a victimei sale. Astfel, „în realitate, este evident că nu aceasta este urmarea care îl interesează, el dorind obținerea unei satisfacții sexuale pentru sine, astfel încât factorul său volitiv se leagă mai degrabă de acțiune decât de urmare. Cum însă urmarea dorită de el nu poate fi obținută decât producând urmarea prevăzută de legea penală, trebuie admis că fapta este comisă cu intenție directă.” – F. Streteanu, D. Nițu, *op.cit.*, Vol. I, p. 321; Deși pasajul citat se referă la infracțiunile contra libertății sexuale, apreciem că opinia citată este aplicabilă și în cazul infracțiunii prev. de art. 216 C.pen. deoarece, prin incriminarea acestei fapte, legiuitorul a urmărit protejarea libertății victimei în general și a libertății sexuale a acesteia în particular.

³⁰ F. Streteanu, D. Nițu, *op.cit.*, Vol. I, p. 321.

³¹ Spre exemplu, traficantul de persoane pune la dispoziția unui ofițer de poliție una dintre victimele traficului pentru ca, în schimbul raporturilor sexuale cu aceasta, ofițerul de poliție să nu înceapă urmărirea penală pentru o infracțiune comisă de traficant.

³² C. Ap. Craiova, dec. pen. nr. 1696/2017, disponibilă pe www.rolii.ro.

2. Subiectul activ – raportul cu infracțiunea de trafic de persoane

În al doilea rând, **subiectul activ** al infracțiunii prevăzute de art. 216 C.pen. **nu** poate fi **traficantul** deoarece scopul traficului de persoane este exploatarea victimelor pentru obținerea de bani sau alte foloase patrimoniale. Având în vedere acest fapt, traficantul nu se va plăti pe el însuși pentru a întreține raporturi sexuale cu victima traficului de persoane. Mai mult, art. 216 C.pen. impune ca beneficiarul să știe că persoana care prestează serviciile prev. de art. 182 C.pen. este victima traficului de persoane ori a traficului de minori. În mod necesar, autorul infracțiunii de trafic de persoane știe că persoana cu care întreține respectivele servicii este victimă a traficului de persoane deoarece este chiar victima sa. În același sens este și viziunea Înaltei Curți de Casație și Justiție, care a arătat într-o decizie de speță³³ în care a fost chemată să se pronunțe asupra posibilității reținerii art. 211 C.pen. în concurs cu art. 216 C.pen. că „este adevărat că inculpatul a întreținut relații sexuale cu unele din persoanele exploatate, dar această acțiune se înscrie în conținutul activității infracționale a grupului infracțional și a traficului de minori, (...) inculpatul (...) folosind ca metodă de racolare a tinerelor metoda „loverboy”, urmată de consumarea actelor sexuale și apoi plasarea minorelor în scopul întreținerii de relații sexuale cu clienții, motiv pentru care nu poate fi reținută în sarcina acestui inculpat infracțiunea de folosire a serviciilor unei persoane exploatate în formă continuată prev. de art. 216 C.pen. cu aplicarea art. 35 alin. (1) C. pen.”³⁴

În ceea ce privește posibilitatea ca **instigatorul sau complicele** la infracțiunea de trafic de persoane să fie subiect activ al infracțiunii prev. de art. 216 C.pen., situația lor este similară cu cea expusă anterior. Astfel, dat fiind că infracțiunea de trafic de persoane este una specifică grupului infracțional organizat datorită caracterului repetitiv și a celui sistematizat pe care le are aceasta, atât complicele, cât și instigatorul la infracțiunea prev. de art. 210 C.pen. vor beneficia de foloase patrimoniale ca urmare a comiterii atât a infracțiunii de trafic de persoane, cât și a faptei de exploatare în sine, motiv pentru care rămân valabile ideile enunțate anterior conform cărora niciunul dintre ei nu se va plăti, indirect, pe el însuși pentru a beneficia de serviciile persoanei traficate, mai ales că, în mod necesar, aceștia cunosc că persoana care prestează serviciile este victimă a traficului, victima lor de fapt.

În plus, traficantul, indiferent de forma sa de participare, este, de fapt, **„prestatorul din umbră”** chiar dacă prestator *de facto* este victima infracțiunii de trafic de persoane. El este cel care pune în mișcare aceste servicii despre care vorbește art. 216 C.pen., motiv pentru care, în mod evident, nu are cum să achite chiar el serviciile prestate, indirect, de el. Textul art. 216 C.pen. se referă la **terți**, care plătesc o sumă de bani sau prestează un alt serviciu, dat fiind că termenul folosit de legiuitor este cel de „servicii”, termen ce implică în mod necesar o contraprestație.

Pentru aceste motive, apreciem că art. 216 C.pen. **exclude** în mod necesar participanții la infracțiunea de trafic de persoane, poziția de traficant fiind incompatibilă cu cea de beneficiar în sensul art. 216 C.pen.³⁵ Eventualele raporturi sexuale pe care traficantul le-ar întreține cu victima ar putea fi potențiale infracțiuni de viol, dacă nu au fost consimțite. În plus, exploatarea în sine a persoanei traficate de către traficant este sancționată prin infracțiunea de proxenetism, prev. de art. 213 C.pen.

În ceea ce privește **favorizatorul ori tănuitorul** infracțiunii de trafic de persoane, situația lor este diferită. Astfel, aceștia comit o infracțiune de sine stătătoare, ulterioară și distinctă infracțiunii de trafic de

³³ Deși prin Sentința penală nr. 542/PI din 15 decembrie 2016 a Curții de Apel Timișoara, rămasă definitivă prin Decizia nr. 134/A/2018 din 29 mai 2018 a ÎCCJ inculpații au fost condamnați, printre altele, și pentru săvârșirea infracțiunii de trafic de minori, prev. de art. 211 C.pen., considerăm că motivările instanței de fond și a Înaltei Curți sunt relevante și pentru aplicarea art. 210 C.pen. datorită similitudinilor existente între cele două texte de incriminare, traficul de minori fiind o formă agravată a traficului de persoane.

³⁴ ÎCCJ, dec. pen. nr. 134/A/2018, disponibilă pe www.scj.ro.

³⁵ Pentru opinia contrară a se vedea S. Bogdan, D. A. Șerban, *op.cit.*, p. 221.

persoane. Așadar, ei sunt terți față de această infracțiune și, datorită acestui fapt, pot fi subiecți activi ai infracțiunii de folosire a serviciilor unei persoane exploatate, prev. de art. 216 C.pen.

Cu toate acestea, trebuie precizat că infracțiunea de trafic de persoane poate fi comisă în **formă continuată** în oricare dintre modalitățile prevăzute de art. 210 C.pen. În această ipoteză, în măsura în care favorizatorul ori tănuitorul, ulterior comiterii actului specific infracțiunii de favorizare a făptuitorului ori a celei de tănuire, are reprezentarea că activitatea autorului traficului de persoane are caracter de continuitate, fiind deci incident art. 35 alin. (1) C.pen., acesta va dobândi și calitatea de complice la cea din urmă infracțiune. Astfel, acestea, respectiv infracțiunea prev. de art. 269 C.pen. ori de art. 270 C.pen., infracțiunea de folosire a serviciilor unei persoane exploatate, prev. de art. 216 C.pen. și infracțiunea prev. de art. 210 vor fi reținute în concurs real. În acest sens, arătăm, ca un argument suplimentar, că pentru identitate de rațiune se impun a fi avute în vedere considerentele expuse de Înalta Curte de Casație și Justiție în cuprinsul Deciziei nr. 2/2008, pronunțată în recurs în interesul legii³⁶. Astfel, Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că „în timp ce complicele cunoaște care va fi activitatea autorului unei anumite fapte penale și că, prin fapta sa, dă ajutor la săvârșirea acelei infracțiuni, tănuitorul, intervenind abia după consumarea infracțiunii din care provine bunul, nu cunoaște când a avut loc acea infracțiune, la săvârșirea căreia nu a avut nicio contribuție, încât actul comis de el nu se inserează, ca și cel al complicelui, în antecedenta susceptibilă să constituie cauză a infracțiunii, ci în consecințele post-factum ale acesteia. De altfel, este relevant că legiuitorul, pentru a marca aceste diferențe, utilizează noțiunea de „promisiune” în reglementarea complicității morale prin tănuire. De aceea, dacă o persoană săvârșește activitate de tănuire, reprezentarea acesteia se referă la infracțiunea din care a provenit bunul în forma ei consumată, încât consumarea infracțiunii de tănuire este posterioară infracțiunii cu care se află în conexitate. Tot astfel, dacă o persoană care tănuiește un bun, indiferent de modalitate, expresă sau tacită, face cu acest prilej și o promisiune de tănuire, activitatea sa nu ar putea fi calificată juridic decât ca fiind un concurs real între infracțiunea de tănuire și complicitate la furt în formă simplă sau continuată, chiar dacă promisiunea anticipată de tănuire a bunurilor nu a fost îndeplinită. În acest sens, trebuie observat că autorul, săvârșind prima faptă de tănuire, a avut reprezentarea consumării numai a infracțiunii cu care ea este conexă (tănuirea consumându-se în momentul primirii, dobândirii, transformării sau înlesnirii valorificării bunului). Împrejurarea că odată cu activitatea ulterioară, în raport cu alte elemente ce au survenit, făptuitorul și-a format o nouă reprezentare, a unei alte infracțiuni ce urmează a fi săvârșită, la care el se hotărăște să participe prin promisiunea de tănuire a bunului provenit din aceasta, impune ca activitatea sa de ansamblu să fie considerată că întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de complicitate la furt în formă simplă sau continuată, după caz, în concurs real cu infracțiunea de tănuire, chiar dacă promisiunea anticipată de tănuire a bunurilor nu a fost îndeplinită.”

Deși Recursul în interesul legii menționat anterior are în vedere raportul între infracțiunea de tănuire și cea de furt în formă continuată, pentru identitate de rațiune apreciem că soluția este aplicabilă și în cazul infracțiunilor de trafic de persoane și favorizarea făptuitorului, respectiv tănuire. Așadar, în ipoteza în care favorizatorul ori tănuitorul, ulterior comiterii acestor infracțiuni, continuă activitatea de sprijinire a autorului infracțiunii de trafic de persoane, activitatea sa va îmbrăca forma participației penale a complicității la fapta prev. de art. 210 C.pen. Datorită acestui fapt, pentru motivele expuse deja, ca urmare a participației sub forma complicității la infracțiunea de trafic de persoane, complicele nu va putea fi subiect activ al infracțiunii de folosire a serviciilor persoanei exploatate, prev. de art. 216 C.pen., dar dacă, anterior comiterii actelor specifice complicității, a beneficiat de serviciile persoanei exploatate știind că e exploatată, pentru activitatea de beneficiere va putea răspunde pentru fapta prev. de art. 216 C.pen.

³⁶ Publicată în Monitorul Oficial nr. 859 din 19 decembrie 2008.

V. CONCLUZII

În concluzie, infracțiunea de trafic de persoane, prev. de art. 210 C.pen., va putea fi reținută în concurs real cu cea de proxenetism, prev. de art. 213 C.pen., în măsura în care același făptuitor recrutează, transportă, transferă, adăpostește sau primește o persoană în scopul exploatării acesteia, iar apoi, prin acțiuni distincte, determină, înlesnește sau constrânge victima traficului de persoane să practice prostituția ori obține foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituției de către aceasta datorită faptului că latura obiectivă a fiecăreia dintre cele două infracțiuni se realizează prin acțiuni distincte, ce au un scop și o urmare imediată diferite. Astfel, fapta de trafic de persoane are ca urmare imediată deplasarea victimei din locul în care se află (din localitatea de domiciliu) într-un alt loc (o altă localitate sau o altă țară) în scopul exploatării ei ulterioare prin obligarea la practicarea prostituției. Conduita de constrângere ulterioară, la care victima este supusă odată ce a ajuns în locul de destinație, are ca scop și ca urmare imediată obligarea victimei la practicarea prostituției pentru a se obține foloase patrimoniale. Așadar, se poate observa, astfel cum am arătat, că cele două acțiuni sunt distincte și întrunesc elementele constitutive a două fapte distincte, respectiv infracțiunea de trafic de persoane, prev. de art. 210 C.pen., și cea de proxenetism, prev. de art. 213 C.pen.

În ceea ce privește sensul noțiunii de „determinare” din cuprinsul art. 213 alin. (1) C.pen., apreciem că prin această sintagmă se înțelege convingerea unei anumite persoane să practice prostituția, prin expunerea unor argumente ori promisiuni sau oferirea unei sume de bani în acest scop. Deși nu este condiționată reținerea infracțiunii de existența unor acte specifice prostituției din partea victimei acțiunii de determinare, în absența acestor acte specifice este imposibil de probat, dincolo de orice îndoială, că acțiunea autorului de determinare a fost aptă să convingă victima și deci să întrunească elementele constitutive ale infracțiunii de proxenetism, prev. de art. 213 alin. (1) C.pen. De asemenea, o perioadă îndelungată de timp între acțiunea de determinare a autorului și practicarea efectivă a prostituției de către victimă este aptă să ridice îndoiele cu privire la efectivitatea acțiunii de determinare și, implicit, asupra existenței infracțiunii de proxenetism în varianta prev. de art. 213 alin. (1) C.pen.

Tot cu privire la infracțiunea de proxenetism, apreciem că pentru reținerea „aceleiași împrejurări” și deci aplicarea Deciziei nr. 20/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, este necesar, în primul rând, ca acțiunea de înlesnire a practicării prostituției de către două sau mai multe persoane să aibă loc cu aceeași ocazie, în aceeași unitate spațio-temporală. În al doilea rând, pentru a se reține o singură infracțiune complexă într-o atare ipoteză este imperativ ca autorul să fi acționat în baza unei unice rezoluții infracționale cu privire la toate victimele sale, cărora le înlesnește practicarea prostituției cu aceeași ocazie. De asemenea, deși reținerea infracțiunii nu este condiționată de poziția subiectivă a victimelor, reprezentarea acestora cu privire la practicarea prostituției de către ele împreună poate fi considerată o probă pentru dovedirea unității de împrejurare în care fapta de înlesnire a fost comisă.

În continuare, în ceea ce privește infracțiunea de folosire a serviciilor unei persoane exploatate, prev. de art. 216 C.pen., aceasta poate fi comisă atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă, chiar dacă urmarea imediată dorită de autorul faptei este satisfacerea propriilor nevoi sexuale, iar nu lezarea libertății sexuale a victimei traficului de persoane.

În final, apreciem că fapta prev. de art. 216 C.pen. nu poate fi comisă de niciunul dintre participanții la infracțiunea de trafic de persoane a cărei victimă este chiar persoana care prestează serviciile prev. de art. 182 lit. c) C.pen. deoarece participantul este beneficiarul contraprestației serviciilor oferite de victimă, iar el nu se va plăti pe el însuși pentru a folosi serviciile în discuție. În plus, în mod necesar participantul știe că persoana care prestează serviciile prev. de art. 182 lit. c) C.pen. este victima traficului de persoane deoarece este chiar victima sa. În ceea ce privește posibilitatea ca autorul infracțiunii de favorizarea făptuitorului ori a

cele de tănuire, atunci când favorizarea făptuitorului, respectiv tănuirea vizează infracțiunea prev. de art. 210 C.pen., să răspundă pentru fapta prev. de art. 216 C.pen., apreciem că aceasta este posibilă, în sarcina autorului urmând să se rețină un concurs real de infracțiuni între fapta prev. de art. 269 C.pen. ori 270 C.pen. și cea prev. de art. 216 C.pen.

BIBLIOGRAFIE/REFERENCES

- Antoniou, G., Toader, T., Brutaru, V., Duvac, C., Ifrim, I., Lămășanu, D. I., Pascu, I., Safta, M., Sima, C., Vasii, I.,** *Explicațiile noului Cod penal, Vol. III*, ed. Universul Juridic, București, 2015
- Antoniou, G., Toader, T., Bulai, C., Bulai, B. N., Duvac, C., Griga, I., Ifrim, I., Ivan, G., Mitrache, C., Molnar, I., Pascu, I., Pașca, V., Predescu, O.,** *Explicațiile noului Cod penal, vol. I*, ed. Universul Juridic, București, 2015
- Bogdan, S., Șerban, D. A.,** *Drept penal. Partea specială. Infracțiuni contra persoanei și contra desfășurării justiției*, ed. Universul Juridic, București, 2017
- Bogdan, S., Șerban, D. A., Zlati, G.,** *Noul Cod penal. Partea specială. Perspectiva clujeană*, ed. Universul Juridic, București, 2014
- Boroi, Al.,** *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal, ediția a II-a, revizuită și adăugită*, ed. C.H. Beck, București, 2014
- Chiriță, R.,** *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații*, ediția a II-a, ed. C. H. Beck, București, 2008
- Cioclei, V.,** *Drept penal. Partea specială I. Infracțiuni contra persoanelor și infracțiuni contra patrimoniului*, ed. C. H. Beck, București, 2016;
- Dobrinou, V., Neagu, N.,** *Drept penal. Partea specială*, ed. Universul Juridic, București, 2014
- Dongoroz, V., Kahane, S., Oancea, I., Fodor, I., Iliescu, N., Bulai, C., Stănoiu, R., Roșca, V.,** *Explicațiile teoretice ale Codului penal român, Vol. IV*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969
- Dongoroz, V., Kahane, S., Oancea, I., Fodor, I., Iliescu, N., Bulai, C., Stănoiu, R., Roșca, V.,** *Explicațiile teoretice ale Codului penal român, Vol. III*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1969
- Europol,** *Situation Report: Trafficking in human beings in the EU*, Haga, 2016
- Stancu, E., Ciobanu, P.,** *Criminalistică. Metodologia criminalistică*, ed. Universul Juridic, București, 2018
- Streteanu, F., Nițu D.,** *Drept penal. Partea generală, Vol. I*, ed. Universul Juridic, București, 2014
- Udroiu, M.,** *Drept penal. Partea specială, Noul Cod penal*, ed. C.H. Beck, București, 2014